

XII. Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi

Kadın hareketlerinin çıkış noktasını, eşitlik ve özgürlük hareketleri oluşturmuştur. Toplumun özgürleşmeye başladığı, geleneksel hayat şekline uzaklaştığı, ekonomik ve siyasi dönüşümlerin yaşandığı XVIII. yüzyıl sonları ile XIX. yüzyıl boyunca meydana gelen gelişmeler bu hareketleri belirlemiş, feminizm kavramı ile de ifade şeklini bulmuştur.

XIX. yüzyılın ikinci yarısı ve XX. yüzyılın başlarında dünyanın değişik yerlerinde kadınlar bir araya gelmişler, dernekler kurmuş ve erkeklerle eşit olma isteğini dile getirmişler, I. Dünya Harbi sonunda siyasi haklarını kazanmaya başlamışlardır. Feminizm, sosyal, siyasi, ekonomik vb. alanlarda kadın ve erkeklerin eşit olma düşüncesinden ortaya çıkmış bir harekettir. Feminizm, kadınların toplumdaki yerlerini anlama ve buna karşı mücadele yöntemleri geliştirme olarak da tanımlanabilir. Feminizm, ortaya çıkışından günümüze dört ayrı dalga halinde gelişme göstermiştir.

Osmanlı Devleti'nde Batılılaşma hareketleri ile birlikte kadınlar sosyal hayatta bir yer edinmeye çalışmışlar, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren de aydınlar, kadının sosyal hayattaki konumuna dikkat çekmişlerdir. 1858'deki Arazi Kanunu ile kız çocukları babalarından kalan topraklar üzerinde erkek kardeşleri gibi veraset hakkına sahip olmuşlar, daha sonraları sınırlı da olsa kız çocuklarına eğitim hakkı tanınmıştır. Kız Rüştiyeleri, Kız Sanayi Mektebi, Dar-ül-Muallimat (Öğretmen) okulları da XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren açılmaya başlamıştır. Bu okullarda verilen eğitimlerle Türk kadınına meslek kazandırılmaya çalışılmıştır.

II. Meşrutiyet Döneminin hürriyet ortamından yararlanan kadınlar, örgütlenme yoluna gitmiş, kadın gazete ve dergilerinin sayısı artmıştır. Bu dönemde yayınlanan dergi ve gazetelerde Osmanlı kadınları için hak talep edilirken, diğer yandan dünyadaki kadın hareketleri de ilgiyle takip edilmeye başlanmıştır. Osmanlı feministleri ABD'de kadınlara oy hakkı verilmesi için yürütülen "Sufrajat" hareketini yakından takip etmişler, dönemin önde gelen yazarları, kadınların Türk toplumunun kültürel değerlerinden kopmadan, kadınların sosyal hayatta daha iyi bir yere gelmeleri için yazılar kaleme almışlardır.

II. Meşrutiyetle birlikte kadın cemiyetleri kurulmuş, bu cemiyetler ilk başlarda yardım amaçlı kurulmuş olsalar da zamanla kadın-erkek eşitliğini, kadın haklarını savunmaya başlamışlardır. Bu cemiyetler kadını sosyalleştirmeyi, Batılılaştırmayı amaçlarken aynı zamanda kadınlara eğitim hakkı sağlamak, kadınlara meslek edindirmek, çeşitli konularda propagandalar yapmak gibi faaliyetler de yürütmüşlerdir. Yine aynı dönemde kadınlar üniversitede eğitim almaya başlamışlar, 1917'de çıkarılan Hukuk-i Aile Kararnamesiyle kadınlara evlilik ve boşanma konusunda bazı haklar tanınmıştır.

Cumhuriyetin ilanından önce kadınların siyasi hak talepleri çok gündeme gelmemiş, Cumhuriyetin ilanından sonra bu konuda ciddi adımlar atılmıştır. Özellikle Medeni Kanunun kabulü ve sonraki düzenlemelerle kadının sosyal ve siyasi alandaki konumu değişmeye başlamıştır.

Bilindiği gibi Cumhuriyetin ilk kadın cemiyeti Türk Kadın Birliği'dir. Bu cemiyet İstiklal Harbi sırasında kurulan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin dağılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Türk Kadın Birliği, Cumhuriyetin ilk yıllarında inkılap hareketlerini destekleyen faaliyetlerde bulunmuştur.

Türk Kadın Birliği Cemiyeti, Nezihe Muhittin başkanlığında 1924 yılında kurulmuş, daha sonra cemiyet başkanlığına Latife Bekir Işık seçilmiştir. Latife Bekir Hanım, Cemiyetin kadınlara siyasi hak tanınması isteğinden vazgeçmediğini her fırsatta dile getirmiş, Cemiyetin daha çok hayır işlerine ağırlık verdiğini söylemiştir.

1926 yılında Nezihe Muhittin “*Dünya Kadınlar Kongresine*” katılmıştır. Buradaki temaslarından sonra Avrupa Kadın Dernekleri Birliği’nden, Nezihe Muhittin’in başkanı olduğu Birliğin, Uluslararası Birlik’e üye olması, bunun için de Sulh Derneğine üye olunması gerektiği belirtilmiştir. Türk Kadın Birliği de “*Türklerin her zaman barışçı olduğunu gene de savaş ve barış kararlarının hükümete ait bir karar olduğu*” cevabını vermiştir. Bunun üzerine dernek önkoşuldan vazgeçerek, Türk Kadın Birliği’ni, Uluslararası Birlik’e kabul etmiştir.

Uluslararası Kadınlar Birliği (International Alliance of Women/IAW) Dünya Kadınlar Birliği olarak da ifade edilmektedir. Dünya Kadınlar Birliği’nin temelleri ABD’de atılmıştır. 1791’de “*Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi*”ni yayınlamış olan Olympe de Gouges 1793’te var olan siyasi ortam içerisinde politikayla ilgilendiği gerekçesiyle ve diğer kadınlara ibret olması için idam edilmiştir. 1848 yılında New York’ta Amerikalı bir grup kadın tarafından *Kadın Hakları Bildirgesi* hazırlanmıştır. Kadınlar, XIX. yüzyılın sonlarına doğru çeşitli fuarlarda konferanslar, sergiler düzenleyerek seslerini Dünya’ya duyurmaya çalışmışlardır. 1902’de Washington’da Uluslararası Kadın Birliği’nin temelleri atılmış, Berlin Kongresinde Birlik’in kuruluşu tamamlanmıştır.

Uluslararası Kadınlar Birliği Nizamnamesinin ikinci maddesinde Birliğin amaçları ortaya konmuştur. Birlik her üç yılda bir kongre düzenlemiş, üç ayda bir dergi yayınlamış, amaçlarına ulaşmak için de komisyonlar halinde çalışmalar yapmıştır. Bu komisyonlar; Kadınların Seçimlere Katılabilmesi ve Siyasi Haklarını Elde Etmesi Komisyonu, Ahlakta Eşitlik ve Kadın Ticareti ile Mücadele Komisyonu, Kadının Hukuki Durumu Komisyonu, Milletler Cemiyeti ve Barış Komisyonu, Kadın ve Erkeklerle İş Denkliliği Komisyonlarıdır.

Uluslararası Kadınlar Birliği, üçüncü konferansını Kopenhag’ta toplamıştır. Bu konferansta *JusSuffragi* adlı bir derginin çıkarılması kararı alınmış ve konferansta kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi önemli tartışma konularından birisi olmuştur. Sonraları Amsterdam (1908), Londra (1909), Stockholm (1911) ve Budapeşte’de (1913) kongreler toplanmış, 1913-1920 yılları arasında savaş nedeni ile kongreler yapılamamıştır. Uluslararası Kadınlar Birliği’nin 6-12 Haziran 1920’de Cenevre’de düzenlenen VIII. Kongresinde Türkiye’yi Azize Kıbrıslı temsil etmiştir. 1923’te Roma’da, 1926 yılında Paris’te kongreler toplanmıştır. 1926’daki kongrede Uluslararası Kadınlar Birliği’ne on üç yeni birlik katılmıştır ki bunlardan biri de Türk Kadın Birliği’dir. Ancak Türk Kadın Birliği bu kongreye delege göndermemiştir. XI. Kongre Berlin’de yapılmış (1929), Türk Kadın Birliği’nden ilk defa Efzayiş Suat Hanım bu kongreye katılmış, Türk Kadın Birliği kongreye delege gönderebilmek için hükümetten yardım istemiştir.

1930’da Türk Kadınlarına Belediye Seçimlerine seçme ve seçilme hakkı verilmesi yurt dışındaki kadın cemiyetlerinin ilgisini çekmiş ve Türkiye’deki gelişmeler ilgiyle izlenmeye başlanmıştır. Seniha Rauf ve Lamia Tevfik, Marsilya’da 18 Mart 1933 tarihinde toplanan ara kongreye katılmışlardır. Kongredeki faaliyetlerini rapor halinde Türk Kadın Birliği’ne sunmuşlar ve raporda on ikinci kongrenin İstanbul’da toplanmasını teklif ettiklerini belirtmişlerdir. XII. Uluslararası Kadınlar Kongresi, Uluslararası Kadınlar Birliği ile Türk Kadın Birliği’nin işbirliği sayesinde toplanmıştır.

XII. Uluslararası Kadınlar Kongresi’nin Türkiye’de toplanmasının nedeni, Türk kadınının seçme ve seçilme hakkını kazanması ve bunun uluslararası alana yansımalarıdır. Batı ülkelerinin birçoğunda kadınların siyasi hakları sınırlı iken Türkiye Cumhuriyeti’nde kadının seçme ve seçilme hakkını elde etmesi, Dünya kadın hareketleri için de örnek gösterilecek bir gelişmedir. Kongreye katılan delegeler sık sık bu noktayı vurgulamışlardır. Türk Hükümeti’nin kongreye maddi destek sağlayacak olması da ekonomik açıdan zor zamanlar geçiren Uluslararası Kadınlar Birliği için önemlidir. Kongre, ilk kez Müslüman bir ülkede toplanmış ve ilk defa o ülkenin hükümeti tarafından maddi açıdan desteklenmiştir. Türk hükümeti, Atatürk döneminde yapılan yeniliklerin ve Türk kadınının geçirdiği değişimin Dünya’ya ve Dünya

Kadınlara duyurulması açısından kongreye özel bir önem vermiş, Türkiye'nin tanıtımı için kongreyi desteklemiştir.

Türkiye'de, Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi'nin toplanma tarihi yaklaştıkça hazırlıklar hız kazanmıştır. Uluslararası Kadınlar Birliği, 1935 yılı Türkçesiyle Arsiulusal Kadınlar Birliği, Türk Kadın Birliği merkez heyeti ile Pera Palas'ta bir araya gelmiş, 18-24 Nisan 1935 tarihleri arasında Yıldız Sarayı'nda başlayacak kongre programını kararlaştırmışlardır. Kongrenin ev sahibeliğini Türk Kadın Birliği üstlenmiştir. Birlik'in yönetim kurulu ve organizasyonlarında görevlendirilecek üyeleri için Pera Palas'ta çalışma ofisi kurulmuş ve kongre boyunca otellerden Yıldız Sarayı'na otobüs seferleri düzenlenmiştir. Nisan ayı boyunca gazeteler ve dergilerde çıkan yazılarda, kongreye ve kadın sorunlarına geniş bir yer ayrılmıştır. Yayın organlarının "*Feminizm Kongresi*", "*Arsiulusal Kadınlar Kurultayı*", "*Arsiulusal Kadınlık Kongresi*", "*Arsiulusal Kadın Birliği*", "*Uluslararası Kadınlar Birliği*", "*Uluslararası Kadın Birliği*", "*Uluslararası Birlik*" gibi değişik başlıklarla adlandırdıkları bu kongreyi, Batı basını da yakından takip etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Türk Kadın Birliği tarafından Türkiye'nin tanıtımı için kongreye birçok kolaylık sağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti konsoloslukları kongreye katılacak delegelere ücretsiz vize vermiş, kongrede yabancı dil bilen kadınlar ve genç kızlar görevlendirilmiştir.

Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü Kongre'de bulunmak üzere şehre gelen delegeler için süslü bir karton içinde Türkiye ile ilgili bilgi veren propaganda broşürleri hazırlamış ve broşürler gelen delegelere dağıtılmıştır. Ayrıca Yıldız Sarayı'nda kongre nedeniyle Kadın Sergisi de hazırlanmış, Türk Kadın Sanatı, Dünya Kadınlarına tanıtılmıştır.

İstanbul'da toplanacak Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi için bastırılacak posta pulları hakkında 28 Şubat 1935'te kanun tasarısı hazırlanmıştır. Konu Meclis'te görüşülmüş ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına pulların, Uluslararası Kadınlar Birliği tarafından bastırılması ve 1935 yılı sonuna kadar bu pulların geçerli olması kararlaştırılmıştır. Hatıra pulları İsviçre'de bastırılmış ve 18 Nisan'da kongre hatırası olarak piyasaya çıkarılmıştır.

Posta ve Telgraf İdaresi tarafından Yıldız Sarayı'nın Merasim Köşk'ünde Posta ve Telgraf Merkezi kurulmuştur. XII. Uluslararası Kadınlar Birliği anısına, on beş puldan oluşan bir seri çıkarılmıştır. Pulların üzerinde Fransızca olarak *XII. Uluslararası Sufrajeler Kongresi İstanbul, 1935* ifadesi yazmaktadır. Pullar, 20 paradan 100 kuruşa kadar değişik değerlerde basılmıştır. Pulların üzerinde Mustafa Kemal Atatürk'ün fraklı, profilden bir resmi, kongre pulları arasında en yüksek değere sahip olan 100 kuruşun üzerinde yer almıştır. Nobel ödülü alan kadınların ve kadın hareketlerinin öncüleri, ilk defa pul koleksiyonunda yer almış, Avrupa gazeteleri bu pulların özgünlüğünden övgüyle söz etmiştir.

Uluslararası Kadınlar Birliği birinci başkanvekili Madam Schreiber, 2 Nisan 1935'te İstanbul'a gelen ilk delegedir. Schreiber, Birlik'in başlıca amacının barış ve silahsızlanma için çalışmak olduğunu ifade etmiştir.

XII. Uluslararası Kadınlar Kongresine katılacak üyeler, 7 Nisan'dan itibaren İstanbul'a gelmeye başlamıştır. Basın, kongreye büyük ilgi göstermiş, Nisan ayının başından kongre bitene kadar gazetelerde kongre ile ilgili geniş haberler yer almıştır. Kongrede konuşmalar İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde yapılmıştır.

İstanbul'a gelen delegeler arasında Uluslararası Kadın Birliği'nin ikinci başkan vekili Rosa Manus da yer almaktadır. Manus, kongreye katılımın fazla olacağını, daha önce kongrelerde bulunmayan Hindistan, Irak ve Suriye delegelerinin ilk kez bu kongreye katılacaklarını ve bundan duydukları memnuniyeti ifade etmiştir. Daha önceleri kongrenin her üç yılda bir toplandığını, ekonomik kriz nedeniyle bu sürenin altı yıla çıktığını söylemiştir. Kongrede, evli kadının tabiiyeti, uluslararası barış, ekonomik kriz, silahsızlanma konuları üzerinde durulacağını söylemiştir.

Kongrenin ana temasını “*Kadın Sorunları*” ve “*Barış*” konuları oluşturmaktadır. Kongreye kırka yakın ülkeden iki yüzün üzerinde delege katılmıştır. Kongreye katılan delegeler, ülkelerinde değişik derneklerde çalışan, eğitilmiş, itibarlı ve varlıklı ailelere mensup kadınlardır. Uluslararası Kadınlar Birliği’nin düzenlediği kongreler içinde İstanbul Kongresi, en geniş katılımı olanıdır. O sıralarda Avrupa karanlık bir döneme girerken, ülkeler silahlanmaya başlamış, buna karşın Anglosakson Dünya barışın savunmasını üstlenmiştir. Kongrede savaş ve silahlanma aleyhine de hararetli konuşmalar yapılmış, kongre Batı Bloku ülkelerinin adeta sözcülüğünü yapmıştır.

Basında “*Kongreye 30 ülkeden 200 milyonu temsilen 210 delegenin katıldığı*” haberleri yer alsa da kongreye Hollanda, Amerika, İsviçre, Avusturalya, Mısır, Hindistan, Bulgaristan, Çekoslovakya, Yeni Zelanda, Romanya, Fransa, Norveç, Yugoslavya, Portekiz, Jamaika, İran, Polonya, Yunanistan, Estonya, Suriye, Danimarka, El-cezire, Lehistan, Belçika, Bermüd Adaları, Finlandiya, İngiltere, İrlanda, İzlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Macaristan, Serendib, Uruguay’dan temsilciler katılmıştır. Estonya başta olmak üzere bazı ülkeler kongreye resmi olarak değil, dost aza olarak katılmıştır. Seylanlı kadınlar kongreye bir mektup göndermişlerdir. Özellikle Türkiye’deki Müslüman kadınların kendilerine yardım etmelerini istemişler ve Dünya Kadınları lehine alınacak kararları destekleyeceklerini belirtmişlerdir.

Türkiye’yi kongrede on ikisi asil, on biri yedek olmak üzere yirmi üç delege temsil etmiş, 1935 seçimleri ile meclise giren ilk kadın milletvekillerinin hepsi kongreye katılmıştır. Türk Kadın Birliği üyelerinden Latife Bekir, Lamia Refik, Seniha Rauf, Efzayiş Suat, Nermin Muvaffak, Necile Tevfik, Dr. Pakize Ahmet, Leman Fuad, Safiye Hüseyin, Nebahat Hamid, Faika Nahid ve Mihri Pektaş kongreye katılmışlardır.

Mısır, Hindistan ve Avusturalya delegeleri, Türk Kadın Birliği üyeleri tarafından karşılanmış, kongrede Jamaika kadınlarını Una M. Marson temsil etmiş, kongrenin tek siyahi kadını olması açısından da dikkat çekmiştir.

18 Nisan 1935’te Kongre Yıldız Sarayı’nda çalışmalarına başlamıştır. Son Posta gazetesinde “*Dünya Kadınları Toplandı, Kongre bu sabah Yıldız’da açıldı*”, Cumhuriyet Gazetesinde “*18 Nisan 1935’te Uluslararası Kadın Birliği 12. Feminizm Kongresi İstanbul’da toplandı*”, “*Dünya Kadınları bugün Yıldız Sarayı’nda toplanıyorlar*” ve “*Feminizm Kongresi 200 milyon kadının mümessilleri İstanbul’da toplanıyorlar*”, Kurun gazetesinde “*Dünya Kadınlar Birliği Kongresi başlıyor*”, Akşam’da “*Kongre bu sabah açıldı*” başlıkları ile kongrenin çalışmalara başladığı duyurulmuştur.

Kongre açılışına delegelerin birçoğu geleneksel kıyafetleri ile katılmıştır. Delegelerin pek çoğu siyah ve koyu renkli, pek azı da açık renkli kıyafetler giymiştir. Romen, Hint, Mısır gibi değişik ülkelerden gelen delegeler, ulusal kıyafetleri ile kongreye katılmışlardır.

Büyük kürsünün arkasına iki uzun Türk Bayrağı’nın arasında üzerinde “*Justice*” (*Adalet*) yazan suffragette bayrağı asılmıştır. Kürsünün üstünde de orta kısımda iki Türk Bayrağı arasına beyaz zemin üzerine sarı ipekle işlemeli *Arsiulusal Kadınlar Birliği Sancağı* konulmuştur.

Kongre sabah onda başlamış, dinleyicilerin sayısı fazla olunca salona sığmamış, katılımcıların çoğu kongreyi hoparlörlerden dinlemiştir. Kongrenin resmi açılış konuşmasını Madam Corbett Ashby yapmıştır. Kongre açılışında Uluslararası Kadınlar Birliği’nin kurucusu olan Carrie Chapman Catt’in telgrafı okunmuştur. Uluslararası Kadınlar Birliği Başkanı Corbett Ashby, kongrenin açılış konuşmasında kadınların, kadınlığın serbest ve tam gelişimini istediklerini, gelişmelere engel olan geleneklerle mücadele edeceklerini, erkek ve kadın için serbest ve eşit eğitim hakkı, kanun önünde eşitlik, mesleki ve ekonomik özgürlük konularına değinmiştir. Kadınların barışın sağlanmasına yönelik güçlerini birleştireceklerinden söz etmiştir.

Madam Ashby'nin konuşmasının ardından söz, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ'a verilmiştir. Vali konuşmasında, Türkiye Cumhuriyeti devletinin hukuk önünde kadın ve erkeklerin eşitliğini sağladığını söylemiştir. Vali Üstündağ, kadınları toplumsal ve siyasi alana teşvik etmenin, aynı zamanda barışa da katkı sağlayacağına dikkat çekmiş, kadın hakları konusunda bütün etkinlikleri canı gönülden destekleyen Cumhuriyet hükümetinin, bu alanda çalışan seçkin kadınları ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Daha sonra kürsüye Latife Bekir Hanım gelmiş, konuşmasını Fransızca olarak yapmıştır. Konuşmasında Atatürk sayesinde Türk Kadınının hak ettiği konuma geldiğine vurgu yapmıştır.

Latife Bekir Işık'ın konuşmasından sonra, kongre başkanının teklifi üzerine Cumhurbaşkanı Atatürk'e bir tebrik telgrafı çekilmesine karar verilmiştir. Tebrik telgrafına Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk: *"Bana yollamış olduğunuz cemilekâr sözler için size teşekkür ederim. Siyasi ve içtimai hakların kadın tarafından istimalinin beşeriyetin saadeti ve prestiji nokta-i nazarından elzem olduğuna eminim. Kongre mesaisinin feyizli neticelere ulaşmasını dilerim"* şeklinde cevap vermiştir.

Kongre, komisyonların kurulmasıyla çalışmalarını sürdürmüştür. Belediye tarafından katılımcılara akşam yemeği verilmiştir. Uluslararası Kadınlar Kongresi'nin oturumları 19 Nisan'da başlamıştır. Türk Kadın Birliği delegelere Dolmabahçe'de davet vermiştir.

Kongredeki oturumlarda; kadın ve erkeğin birlikte çalışma zorunluluğu, eşit işe eşit ücret verilmesi, kadın ve erkek için aynı sorumluluğun istenmesi, evli kadının tek bir kimliğe sahip olması, hukuki evlilik konularına değinilmiştir. Bu konularda kongreye sunulan istekler kabul edilmiştir. Kongrede kadınlığın barış için çalışması, çocuk ve kadınlarda beyaz ırk ticaretine son verilmesi, kadının meta gibi muamele gördüğü bütün adetlerin kaldırılması, birden fazla evliliğe karşı çıkılması ve bunun protesto edilmesi, Müslüman memleketlerdeki hükümetlere de bu durumun kanuni bir şekilde düzenlenmesinin tavsiye edilmesi kararları alınmıştır.

Uluslararası Kadınlar Birliği'ne katılmak isteyen İran, İtalya, Arap Birliği, Hindistan ve Filistin Kadın Cemiyetleri Birlik'e kabul edilmiştir. Ayrıca kongre Doğu ve Batı kadınlarının adalet ve eşitlik prensiplerinde birleşmelerini kabul etmiştir. Kongrenin tek erkek temsilcisi M. Maurette, Uluslararası İş Bürosu Müdür yardımcısıdır. Maurette, Kadın Kuruluşları ile Uluslararası İş Bürosu arasında yapılacak ortak çalışmalardan söz etmiştir. Kongrede konuşma yapan her delege, Türkiye'deki kadın hakları hareketinin gelişiminden ve Atatürk'ten övgü ile söz etmiştir.

21 Nisan Akşamı Tepebaşı Şehir Tiyatrosu'nda bir miting düzenlenmiştir. Mitingin konusu kadının vatandaşlık hakları ve ödevleridir. 22 Nisan'da Üniversite Konferans salonunda ikinci bir miting daha yapılmıştır. Mitingde, Dünya Savaşının üzerinden epeyce bir zaman geçmesine rağmen dünyanın hala barışa kavuşmadığı, barışın sağlanması için sürekli çalışmalar yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Türk kadın delegeler de bu mitingde konuşmalar yapmıştır. Kongredeki görüşmelerden sonra evli kadınlara da çalışma hakkı verilmesi ve iktisadi problemlere karşı kadının durumuna yönelik öne sürülen teklifler kabul edilmiştir.

Uluslararası Birlik, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı nedeniyle Atatürk'e telgraf çekilmesini kararlaştırmıştır. Telgrafta: *"Ankara'da Cumur Reisi Atatürk'e, Arsiulusal 12inci Kadınlar Kongresi, ulusal bayram münasebetiyle size ve Türk ulusuna bütün tebriklerini ve en iyi dileklerini bildirir"* mesajı yer almıştır. İcra Komitesi Başkanlığına oy birliği ile yeniden Corbett Ashby, Başkan yardımcılığına da Türk Kadın Birliği Başkanı Latife Bekir Işık seçilmiştir.

Uluslararası Kadınlar Birliği son oturumunu 24 Nisan'da yapmıştır. Yıldız Sarayı'nın Büyük Salonunda genel kapanış

toplantısı C. Ashby başkanlığında yapılmıştır. Son oturumda Kadının Oy Hakkı ve Medeni Eşitliği konuşulmuş, kongrenin Türkiye’de yapılması, Müslüman ülkelerdeki kadınlara örnek olması açısından da önem arz etmiştir. Kongre çalışmalarını tamamlarken, yapılacak değişiklikleri kabul etmiştir. Köleliğin kaldırılması, mülteciler ve bazı konular üzerinde durulmuştur. Bir dahaki kongrenin nerede yapılacağı konusunda delegeler, Mısır, Brezilya, İngiltere, Fransa, Cezayir gibi ülkeleri teklif etmişlerdir. Bunların değerlendirileceği ve bir sonraki kongre toplanmadan önce toplantı yerinin önceden delegelere duyurulacağı bildirilmiştir. Cumhurbaşkanı Kamal Atatürk’e, Başbakan İsmet İnönü’ye, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüşdü Aras’a, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya’ya ve devlet erkânına, İstanbul Valisi’ne, Emniyet Müdürlüğü’ne, zabıta memurlarına, Türk polisine kısacası kongreye ilgi gösteren herkese teşekkür edilmiştir. Latife Bekir Işık ve Seniha Rauf da kongrenin Türkiye’de yapılması teklifini geri çevirmedikleri için kongre üyelerine teşekkür etmişlerdir. Kongre, konuşmaların ardından çalışmalarını tamamlamıştır.

Toplantılar bittikten sonra kongre üyelerinden otuz delege Ashby başkanlığında trenle Ankara’ya gitmiştir. Heyete Türk delegelerden Latife Bekir, Mihri Pektaş, Lamia Refik refakat etmiştir. Ankara’ya giden heyeti tren garında Kadın milletvekilleri, Belediye Başkan Yardımcısı ve Belediye Meclisi kadın üyeleri, Emniyet Müdürü ve Dışişleri Bakanlığı protokol memurları karşılamıştır. Heyet üyelerine şehir gezdirilmiş, İsmet Paşa Enstitüsü, Halkevi ve Ziraat Enstitüleri ziyaret edilmiştir. Kongre üyeleri, Atatürk ile görüştüktan sonra memleketlerine geri dönmeye başlamışlardır.

Mısır heyetinden Sitti Şaravi Ankara’daki ziyaret sonrasında: *“Biz Mısırlılar zaten Atatürk’ü çok sever ve onun açtığı yolda yürümeyi şeref biliriz. Siz Büyük Şefinize Atatürk diyorsunuz. Biz onu Ata Şark diye anarız! Yalnız Türkiye’nin değil bütün şarkın ve bilhassa kardeş Mısır’ın da Atası ve önderidir”* demiştir.

18-24 Nisan 1935 tarihleri arasında gerçekleştirilen kongrede, kadın-erkek eşitliğinin toplumda her alanda sağlanması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesini engellemek, birden fazla kadınla evliliğin önlenmesi, ahlakta kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması, fuhuş ile mücadele, kadın ticaretinin yasaklanması, kadınların tabiiyeti ile ilgili sorunların çözülmesi, boşanmış kadınların durumu ile ilgili düzenlemelerin yapılması, yoksulluk ve işsizlikle mücadele, eşit işe eşit ücret verilmesi gibi birçok konuda tespitler yapılmış, sorunların çözümü için kararlar alınmış, Doğu ve Batı kadınları arasında işbirliğinin arttırılması istenmiştir. Kongre, Atatürk döneminde kadınlarla ilgili uluslararası alanda yapılan ilk kongre olması, Türk kadınına birçok ülkeden önce seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve bunun dünyaya duyurulması açısından önemlidir. Türk Kadın Birliği kongrenin bitmesinden kısa bir süre sonra çalışmalarına son vermiştir.

Gülben MAT

KAYNAKÇA

Arşiv:

BCA, Yer: 229-541-5; Kurum:30-10-0

BCA, Yer: 229-541-11; Kurum: 30-10-0-0

BCA, Yer: 594-51-3; Kurum: 490-1-0-0

BCA, Yer:49-79-14; Kurum: 30-18-1-2

T.C. Resmi Gazete, “Uluslararası Kadınlar Birliğinin İstanbul’da Yapılacak Toplantısı Münasebetiyle Bastırılacak Hatıra Posta Pullarına Dair Kanun”, 23 Mart 1935, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2958.pdf>, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2021.

Gazeteler:

Akşam

Anadolu

Cumhuriyet

Kurun

Milliyet

Son Posta

Tan

Ulus

Yeni Asır

Kitaplar ve Makaleler

ATAMAN, Muhittin, “Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti, **Alternatif Politika**, C.1, Sayı1, 1-41, Nisan 2009 <http://alternatifpolitika.com/site/dosyalar/arsiv/1-Nisan-2009/1.muhittin-ataman.pdf>, Erişim Tarihi: 6 Şubat 2021.

BOZKIR, Gürcan, “Türk Kadınlar Birliği: Türk Kadınının Siyasi Haklarını Kazanması TKB”, **Toplum ve Tarih Dergisi**, İstanbul, 2000, s.21-26.

DAVAZ, Aslı, **Eşitsiz Kız Kardeşlik**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s.361-461.

DİŞBUDAK, Müge, **Türk Kadınlar Birliği**, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kenan Kırkpınar, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), DEÜ, AİİTE, İzmir, 2008.

GÜLER, Ali, **Nutuk’tan Dersler Atatürk ve Kadın Hakları**, Halk Kitabevi, İstanbul, 2018, s.138-142.

KAPLAN, Leyla, **Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)**, Ankara, 1998, s.139-159.

PERSENTİLİ, Nurşen, **Türk Kadınlar Birliği 1923-2013**, Ankara, 2013, s.84-97.

METİNTAŞ, Melike, “Erken Cumhuriyet Döneminde Feminizm Hareketlerinin İlerleyen Dönemde Türk Sosyolojisine Yansımaları”, **Eskişehir Osmangazi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi**, (2018) Cilt 1, Sayı 3, s.109-117.

ÖKTEN, Nazlı, “1935 İstanbul Uluslararası Kadınlar Birliği Kongresi-Otuz Yurdun Kadınları”, **Tarih ve Toplum**, Mart 2002, C.37, Sayı:219, s.55-59.

TOPRAK, Zafer, “Türkiye’de Siyaset ve Kadın: Kadınlar Halk Fırkasından ‘Arsiulusal Kadınlar Birliği’ Kongresine (1923-1935)”, **Kadın Araştırmaları Dergisi**, (2012) Yıl:1994, Sayı:2, s.5-12.

TOPRAK, Zafer, **Türkiye’de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014, s.481-508.

ÜNAL, Süzan, “12. Arsiulusal Kadınlar Kongresi, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.9, Sayı:44, Haziran 2016, s.533-558.

ÜNLÜ, Advıye Damla, “Uluslararası İlişkilerde Kadınların Barış Hareketi: Barış ve Özgürlük İçin Uluslararası Kadın Birliğı”, **İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi**, Sayı:20, 2020, s.107-128, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iujws/issue/58507/845318>, Erişim Tarihi: 3 Mart 2021.

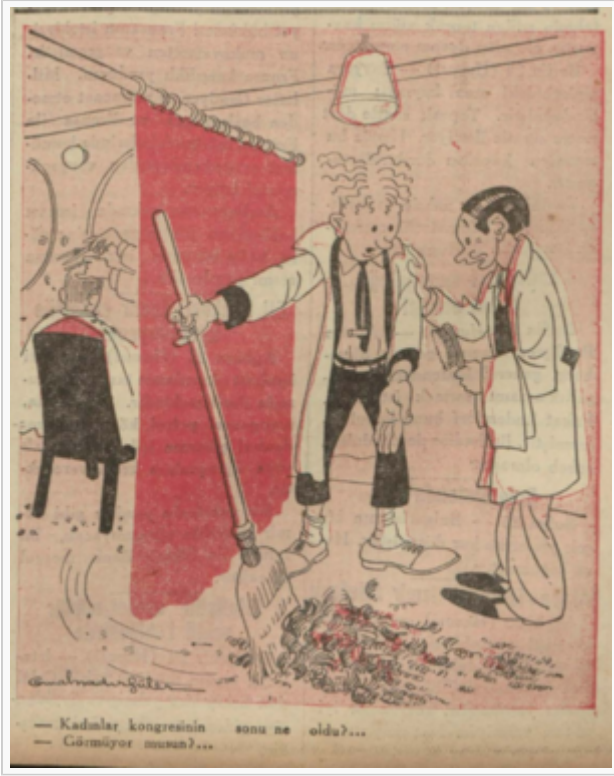
YAŞAR, Selman, **Basındaki Bilgiler Işığında 12. Uluslararası Kadınlar Birliğı Kongresi (18-26 Nisan 1935)**, İKSAD, Ankara, 2020, s.105-113.

Uluslararası Kadınlar Birliğı’nin 12. Kongresi, **Cumhuriyet Ansiklopedisi 1923-1940**, Yayın Kurulu: Hasan Ersel, Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, Mete Tunçay, YKY, C.1, İstanbul, 2003, s.244.

ZEYREK, Suat, “Kadınlar Halk Fırkası’nı Kurma Teşebbüsü (15 Ağustos 1923) ve Nezihe Muhiddin’in Faaliyetleri”, **Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın II**, Ed: Osman Köse, Samsun, 2016, s.851-853.

24 Nisan 1935, Akşam

28 Nisan 1935, Cumhuriyet

17/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/xii-uluslararası-kadınlar-birliği-kongresi/?pdf=3247> adresinden erişilmiştir